

IZVEDBA IN EVALVACIJA PROGRAMA

K uvodu nekaj besed o enoletnem projektu "Od prepira k strpnosti", ki je del programa SKRITI ZAKLAD.

Skriti zaklad je program Ministrstva za šolstvo in šport. Poteka od leta 2002 in je namenjen sofinanciranju različnih kategorij projektov, ki jih izvajajo ustanove s področja vzgoje in izobraževanja na douniverzitetni ravni. Program se realizira z javnimi razpisi. V ta projekt so bile vključene OŠ Sv. Ana, OŠ Sv. Trojica, OŠ Kamnica in OŠ Cerkenjak - Sv. Andraž.

Konfliktna situacija so del vsakdanjika, če hočemo rasti in zoreti jih moramo znati razreševati ter jim v svojem življenju najti pravo mesto. K tem vprašanjem smo tudi pristopili skozi naš projekt Od »prepira k strpnosti«, ki je potekal v psihosocialnih delavnicah.

1 IZVEDBA PROJEKTA NA OŠ CERKENJAK-SV. ANDRAŽ

1.1 Projektni tim

- Andrej Kociper, org. inf. dejavnosti, koordinator projekta
- Štefka Vidovič, prof. matematike in pedagogike
- Kristina Kaučič, razredničarka 5. a razreda
- Milena Zagoršek, razredničarka 5. b razreda
- Jasna Lipovž, socialna delavka
- Simona Bojnec, psihologinja

Zaradi zahtevnosti in obsega projekta smo se člani tima že na začetku dogovorili, kako bo potekal naš projekt v smislu spremljanja skupinske psiho-dinamike razreda ter izvajanja aktivnosti, ki jih zahteva akcijsko raziskovanje. V ta namen smo se člani projektnega tima odločili, da se bomo:

- vključili v seminar: Šolska mediacija (v trajanju 6 srečanj po 5 ur)
- timsko srečevali po vsaki aktivnosti in skladno z ugotovitvami načrtovali naslednjo delavnico/aktivnost
- zaradi številnih strokovnih razmislekov in pobud redno vključevali v proces intervizije, ki jo bomo vodili člani tima

1.2 Ciljna skupine

- odderek (učenci 5. razreda), kjer je potrebna kurativna oz. preventivna dejavnost v smislu izboljšanje vzgojne komponente šole
- starši
- učitelji in strokovni delavci

1.3 Akcijske hipoteze in uporabljene metode raziskovanja

Za nas so osrednja raziskovalna vprašanja:

- Kako bo z osebnostno prilagojenostjo otrok po zaključku projekta ?
- Kakšne strategije bodo otroci razvili za uspešno reševanje konfliktov?
- Kako bodo znali te spremembe prenesti v življenje na šoli in drugod?
- Kako bo učenje socialnih veščin in aktivno delo s starši vplivalo na konstruktivno reševanje konfliktov v šoli?

Uporabljene metode in tehnike raziskovanja:

- opazovanje
- anketni vprašalnik
- pisanje refleksij

2. EVALVACIJA IZVAJANJA PROJEKTA

2.1 Delo z učenci

2.1.1 Cilji

- so neposredno vključeni, kot del akcijskega raziskovanja za pripravo učno-vzgojnega načrta
- spoznajo delo v skupini, same sebe ter najdejo pozitivne vrednote v sebi
- prepoznajo lastne potrebe, čustva in razpoloženja
- vzpostavijo svoje mesto v skupini, razvijajo odnos do drugih in drugih do sebe, razvijejo strpnejši medosebni odnos
- usvojijo veščine za reševanje konfliktnih situacij
- se naučijo obvladovati stresnih situacij
- izboljšajo komunikacijo v skupini in lastno komunikacijo
- znajo izraziti svoja stališča
- so sposobni kritično presoditi konflikt v razredu
- se naučijo prepoznavati nekatere skupinsko-dinamične procese
- spoznajo projektno delo
- spoznajo nekatere učitelje v drugačni vlogi in jih v tej vlogi tudi sprejmejo
- sprejmejo proces refleksije kot sestavni del dela v skupini

2.1.2 Aktivnosti za otroke

- reševanje anketnega vprašalnika
- udeležba v psihosocialnih tematskih delavnicah
- sodelovanje pri kreativnih delavnicah skupaj s starši
- športno srečanje Igre za zabavo vseh učencev vključenih v projekt

2.1.3 Skupinska dinamika in načrtovanje delavnic

Celotni projekt je bil procesno naravnan, zato smo tudi pri načrtovanju delavnic za učence sledili psihodinamičnim vidikom razvoja skupine. Učenci so skozi delavnice prešli skozi naslednje faze razvoja skupine: spoznavanje,

Načrtovanje vsake delavnice je potekalo v interviziji projektnega tima in na osnovi analize predhodno vzpostavljenega stadija razvoja skupine. Če se je pokazala potreba, smo v določeni fazi izvedli tudi več delavnic. Načrt posamezne delavnice je vedno temeljil na obravnavi predvidene teme z obveznim vključevanjem dinamičnih in sprostitvenih aktivnostih, ki so bile vsebinsko usklajene z obravnavano temo. Osnovno vodilo pri delavnicah nam je bilo, da učenci pridobivajo nove izkušnje na neprisiljen način z lastnim življenjem v vsakodnevne konfliktne situacije.

V začetku projekta smo največ časa namenili fazi spoznavanja in oblikovanja skupine. Skupina se je skozi delavnice bolje spoznala in poglobila medsebojno zaupanje. Ker smo opazili, da ima skupina največ primanjkljajev na področju komunikacije, smo v okviru delavnic obravnavali različne vidike komunikacije, verbalno in neverbalno. Skupino smo skozi načrtovane aktivnosti v delavnicah usmerjali v razvoj kritičnega mišljenja in izražanje svojega mnenja brez zadržkov in strahov. Šele, ko je skupina dosegla določeno stopnjo varnosti in zaupanja ter pripravljenosti za odprto komunikacijo, smo izvedli aktivnosti za učenje ustreznih strategij reševanja konfliktov in obvladovanja čustev. Obravnavali smo tako pozitivna kot tudi negativna čustva. Omenjene teme smo obravnavali preko ozaveščanja lastnih reakcij ter učenja novih reakcij na izkustven način (igre vlog: konfliktne situacije, igra mali črni muc in zlati dež). Zadnje delavnice so vključevale sprostitvene aktivnosti, ki so bile namenjene povečanju medsebojnega zaupanja. Večini učencem so bile ravno te aktivnosti najbolj všeč, izvajalcem pa so bile dober pokazatelj doseženega stanja skupinske psihodinamike in doseženih ciljev projekta. Aktivnosti so bile namreč tako zasnovane, da so od učencev zahtevale različne veščine, npr. sodelovanje, sprejemanje poraza in zmage, obvladovanje čustev, komunikacijo, zbranost. Projekt smo zaključili z zabavnimi

igrami, katerih so se udeležili učenci vseh šol vključenih v projekt. Igre so bile namenjene širjenju socialnega polja učencev, druženju, vzpostavljanju novih prijateljstev in zabavi.

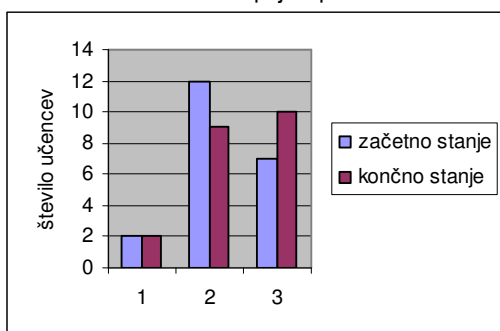
2.1.4 Analiza anketnega vprašalnika in zaključne ugotovitve

Za ugotavljanje začetnega in končnega stanja skupinske psihodinamike smo uporabili anketni vprašalnik (priloga). S vprašalnikom smo zajeli naslednja področja: - razlogi, ki privedejo do konfliktov,

- vrste konfliktov,
- prostor kjer se dogajajo,
- občutljivost za konflikte,
- pripravljenost za njihovo reševanje,
- čustva ob soočanju s konfliktom,
- strategije reševanja,
- samopodoba učencev,
- vključenost učiteljev ali staršev pri soočanju s konflikti.

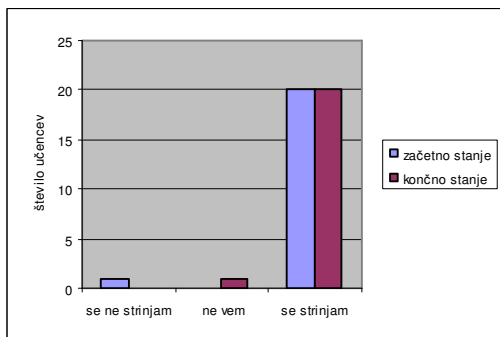
Grafična obdelava podatkov anketnega vprašalnika

1. POSTAVKA: Kadar se pojavi problem v razredu se z njim soočim.

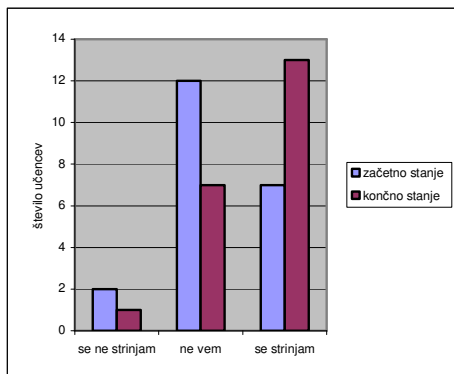
Rezultati ankete so pokazali, da so določeni učenci, ki so bili v začetku šolskega leta neopredeljeni, ob koncu šolskega leta izrazili pripravljenost soočiti se s konflikti.

2. POSTAVKA: Kadar se pojavi problem v razredu, si lahko poiščem pomoč pri učitelju.

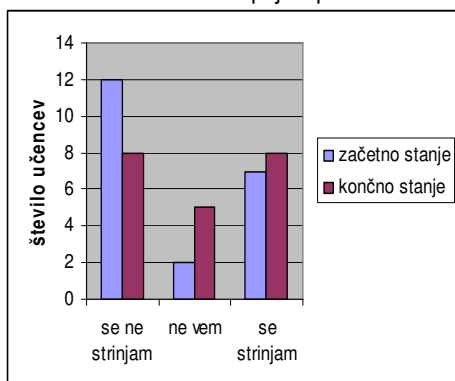
Med začetnim in končnim stanjem ni bilo razlik. Že na začetku šolskega leta je bilo zaupanje učencev do učiteljev zelo visoko.

3. POSTAVKA: Kadar se pojavi problem v razredu, prevzamem svoj del odgovornosti.

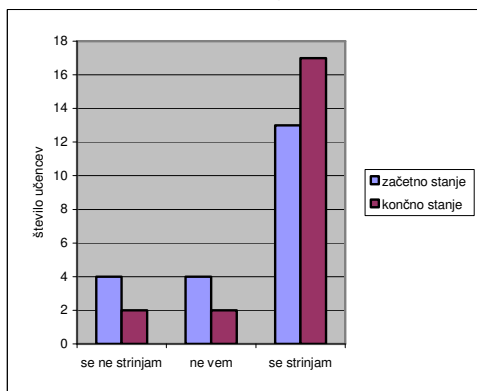
Pri učencih se je ob zaključku projekta povečala pripravljenost za prevzemanje svojega dela odgovornosti.

4. POSTAVKA: Kadar se pojavi problem v razredu, me to zanima

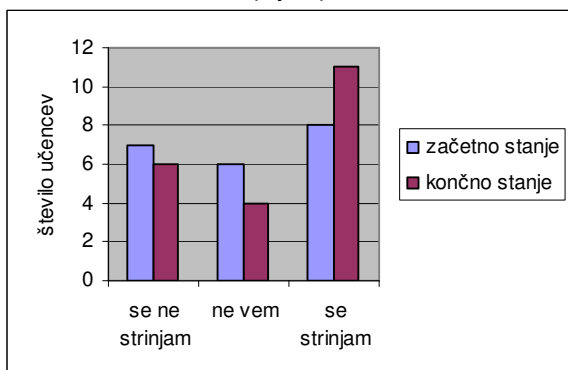
Rezultati kažejo minimalne razlike v občutljivosti učencev za konflikte v razredu v smeri povečanja števila učencev, ki izrazijo zanimanje za konflikte.

5. POSTAVKA: Kadar se pojavi problem v razredu, sem žalosten.

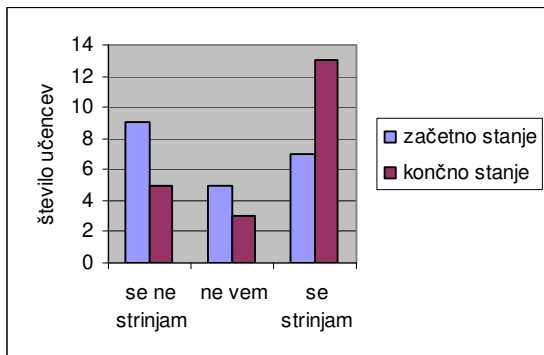
Tudi ta postavka kaže na to, da se je povečala občutljivost učencev za konflikte v razredu.

6. POSTAVKA: Kadar se pojavi problem v razredu, ostanem miren in se lahko učim naprej.

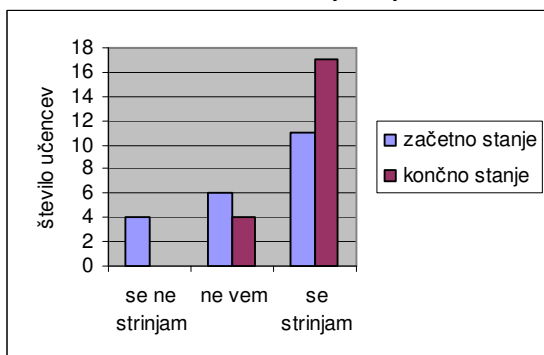
Ob zaključku projekta se je povečalo število učencev, ki menijo, da dobro kontrolirajo svoje vedenje in čustva ob pojavu konflikta.

7. POSTAVKA: Kadar se pojavi problem v razredu, to povem svojim staršem.

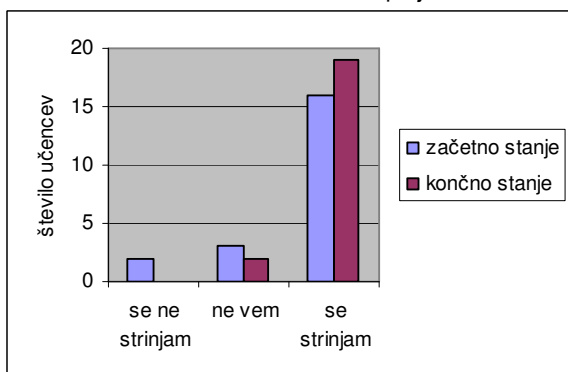
Pri naslednji postavki so opazne večje razlike med začetnim in končnim stanjem, saj je na koncu bistveno večje število učencev, ki svoje probleme v razredu zaupa staršem.

8. POSTAVKA: Starši me razumejo, ko jim razložim svojo zgodbo o konfliktu v razredu.

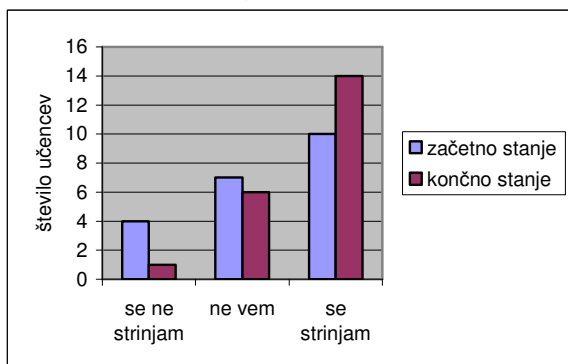
Rezultati kažejo podobno sliko kot pri prejšnji postavki. Na koncu se poveča število učencev, ki menijo, da jih starši razumejo, ko jim opišejo konflikt.

9. POSTAVKA: V razredu sem dobro sprejet.

Iz rezultatov je razvidno, da so imeli učenci že na začetku projekta dokaj dobro samopodobo.

10. POSTAVKA: Vem kaj moram storiti, če pride do konflikta v razredu.

Ob zaključku projekta se je povečalo tudi število učencev, ki meni, da ima ustrezne strategije za reševanje problemov.

2.1.5 Mnenja učencev o delavnicah

- Bilo je zelo prijetno. Ob delu sem se zabavala in naučila veliko novega.
- Veliko smo se pogovarjali s starši svojih sošolcev.
- Vsi smo odgovorno prevzeli naloge v skupini in si pomagali.
- Še bolj sem spoznala svoje sošolce in njihove starše.
- Bilo je super. Vse smo se lepo dogovorili.
- Starši so bili zelo poslušni in delovni učenci, mi pa dobri učitelji, saj so nastali čudoviti izdelki.
- Bili smo pravi prijatelji in si pomagali.
- Starši so bili zelo prijazni in ustvarjalni.
- Takih delavnic bi morali imeti še več, da bi se bolje znali pogovarjati s starši.
- Domov sem vedno odšla zelo zadovoljna.
- Kot vodja skupine sem bila zelo ponosna in sproščena.
- Vesel sem bil, da je prišlo toliko staršev.
- Z zanimanjem sem opazovala delo staršev. Bili so zelo aktivni.
- Starši so vse naredili tako, kot smo želeli mi. Pazljivo so nas poslušali.
- Na začetku sem imel malo treme, ki pa je hitro minila, saj nisem imel časa misliti na strah.
- Všeč mi je bilo, da sem bil vodja skupine. S starši je bilo prijetno delati.
- Srečen sem bil, da sem lahko pokazal mami, kaj vem.
- Zanimivo je bilo, kako so se starši pogovarjali z nami. Vedno smo bili skupaj po tri ure, vendar je bil to prekratek čas.
- Vesel sem bil, da so prišli tudi moji starši.
- Bilo mi je všeč, če so starši prosili za pomoč.
- To je bilo nepozabno delo. Bil sem zelo ponosen.
- V začetku dela je bila tišina, pozneje pa vedno več smeha in pogovarjanja.

2.2 Delo s starši

2.2.1 Cilji

- se naučijo sprejemati otrokova čustva
- se naučijo vzpostaviti primernejši stik z otrokom
- znajo prisluhniti otrokovim potrebam
- so v projekt vključeni kot aktivni udeleženci v za njih pripravljenih psihosocialnih delavnicah, zato spoznavajo sebe in svojega otroka na izkustveno doživljajski način

2.2.2 Izhodišča za delo s starši

Ob srečanjih s starših na roditeljskih sestankih in pogovornih urah je velikokrat prevladovalo mnenje, da je medvrstniško nasilje med otroki v tem starostnem obdobju nekaj normalnega. Hkrati ugotavljajo, da se s težavami pri vzgoji svojih otrok srečujejo skorajda vsi starši.

Pri tem opažajo, da so njihovim otrokom prav oni najbolj pomembni. Kljub temu dejstvu se moremo izogniti družbenim spremembam znotraj družine, ki imajo na socializacijo otroka zelo velik vpliv. Da bi bili kos tem spremembam in vplivom, ki so opazne na otrocih so se z zanimanjem vključili v projekt. Za njih smo pripravili delavnice, kjer lahko na konstruktiven način izrazijo svoja stališča, strahove in pričakovanja. Pri njih želimo predvsem doseči, da se bodo senzibilizirali v tolikšni meri, da bodo lažje zaznavali potrebe svojih otrok oz. prepoznali njihove neverbalne signale, ki jim jih pošiljajo, in jim ob tem stopili naproti v pomoč.

Aktivnosti za starše:

- reševanje anketnega vprašalnika
- udeležba v psihosocialnih tematskih delavnicah
- predavanja
- sodelovanje pri kreativnih delavnicah otrok

2.2.3 Mnenja staršev o delavnicah

- Zelo sem vesela, da ste organizirali delavnice, kjer smo lahko starši skupaj z našimi otroki ustvarjali, se pogovarjali, izražali svoje zadovoljstvo. Bila sem zelo presenečena nad delom, vodenjem in izražanjem naših otrok.
Za to se je potrebno zahvaliti učiteljici in vsem, ki vodijo projekt.
Bodimo ponosni na to, kar smo ustvarili!
- Najbolj všeč mi je bilo, ko so nam učenci pokazali, kako se lahko delajo novoletni okraski in voščilnice.
Motilo me je, da je čas tako hitro tekel in smo morali kar hitro delati.
Zelo lepo se mi je zdelo, da ste nas na koncu pogostili s pecivom in kavo.
- Srečanje je bilo zelo zabavno. Vsi skupaj ste se lepo pripravili. Ideje so bile zanimive.
Otroci so pokazali, da so tudi oni sposobni voditi delo, da znajo biti zelo prijazni, vljudni in strpni. Starši si ne vzamemo časa, da bi skupaj z otroki počeli take stvari. Mislimo si, da svoje otroke zelo dobro poznamo, vendar ni tako.
Želim si še veliko takih srečanj.
- Delavnica je bila lepo organizirana, bilo je prijetno in zabavno. Otroci so prijazni in spretni. Učencem je v veliko veselje, če lahko nekaj vodijo, zato bi bilo prav, da se še srečamo.
- Bilo je zelo lepo in zabavno. Naučili smo se bolje sodelovati z našimi otroki. Vesela sem bila, ko je učiteljica s takim zadovoljstvom pripovedovala o delu v razredu.
Z veseljem se bom udeležila naslednjih delavnic.
- Tak način dela je zame novost. Delavnice so bile zelo zanimive. Morali se bomo naučiti poslušati naše otroke in tako bomo lažje reševali probleme.
- Na začetku sem bila nekoliko zmedena. Strah me je bilo pred stvarmi, ki jih ne poznam. Kmalu sem se sprostila in bilo je vse dobro. Veliko sem se naučila. Spoznala sem, da bi starši tudi doma morali prisluhniti svojemu otroku in upoštevati njegovo mnenje.
Želim mnogo uspeha in pozitivnega razmišljanja staršem, učencem in tistim, ki bodo delali z našimi otroki. Le tako bomo lahko v življenju rešili težave.

2.3 Delo s strokovnimi delavci

2.3.1 Cilji

- usvojijo nekatere strategije za reševanje konfliktnih situacij v razredu
- spoznajo učinkovitejše poti za spodbujanje nenasilne komunikacije med otroki
- vzpostavijo kvalitetnejši dialog s starši
- pridobijo dodatna znanja s področja mediacije
- se učijo timskega dela in vodenja psihosocialnih delavnic za otroke in starše
- strokovno sodelujejo z drugimi šolami in zunanjimi institucijami
- strokovno sodelujejo pri pripravi strokovnega priročnika in učno-vzgojnega programa za svojo šolo.
- usvojijo nekatere strategije za reševanje konfliktnih situacij v razredu
- spoznajo učinkovitejše poti za spodbujanje nenasilne komunikacije med otroki
- vzpostavijo kvalitetnejši dialog s starši
- pridobijo dodatna znanja s področja mediacije
- spoznati in sodelovati pri projektne in timske delu
- naučijo se vodenja psihosocialnih tematskih delavnic za otroke in starše
- strokovno sodelujejo z drugimi šolami in zunanjimi institucijami
- strokovno in kompetentno sodelujejo pri pripravi strokovnega priročnika
- strokovno in kompetentno sodelujejo pri pripravi učno-vzgojnega programa za šolo
- sprejemajo proces intervizije kot proces učenja in samovrednotenja

2.3.2. Izhodišča za delo s strokovnimi delavci

Nekatere raziskave kažejo, da spremembe v posameznikovem vedenju v smeri bolj socialno zaželenega vedenja ne vplivajo vedno na spremembo posameznikovega socialnega položaja v skupini. Zaradi tega posamezne aktivnosti vezane na izboljšanje učenčevih socialnih spretnosti niso zadostne za izboljšanje njihove socialne sprejetosti in njihovega funkcioniranja v skupini. Pomemben dejavnik, ki določa posameznikovo socialno sprejetost in s tem njegov odziv v razredu je vedenje učitelja do tega učenca. Na osnovi teh spoznanj smo za strokovne/pedagoške delavce pripravili sklop izobraževanj, ki jim bo nudil možnost, da pridejo do uvida, kako pomembna je njihova vloga pri funkcioniranju najprej posameznika in pozneje celotna razredna skupnost. Hkrati pa jim bo lažje pristopiti k reševanju in razumevanju konfliktnih situacij.

Aktivnosti za vse strokovne delavce šole:

- Predavanje: Nenasilna komunikacija; izvajalec Društvo za nenasilno komunikacijo.
- Predavanje: Pravičen vzorec sreče v družini; izvajalec Društvo za nenasilno komunikacijo.
- Predavanje: Čustvena inteligenca; izvajalec Društvo za nenasilno komunikacijo.
- Predstavitve programa/projekta drugim učiteljem, ki neposredno poučujejo v razredu, ki je vključen v projekt.
- mepredmetno povezovanje (likovna vzgoja, glasbena vzgoja, športna vzgoja ...)

Refleksija razredničarke

V mesecu septembru sem prevzela razred, v katerega sem vstopila zelo zaskrbljena. Bil je to razred, kjer je nekaj učencev izstopalo s svojimi neprimernimi vedenjskimi težavami.

Za njih je bilo občasno značilno izzivanje, govorjenje grdih besed, neupoštevanje pravil, neposlušnost, nemirnost med delom, tožarjenje...

Opaziti je bilo, da težko rešujejo vrstniške konflikte. Spoznala sem, da bo potrebno tem učencem pomagati in ponuditi možnost, da spoznajo druge načine reševanja konfliktov.

Pobudo za pomoč so učenci sprejeli in izrazili pripravljenost, da se v razredu vzpostavi odnos, ki bo temeljil na medsebojnem zaupanju in spoštovanju.

Iz tega razloga smo se vključili v program Skriti zaklad s projektom Od prepira k strpnosti.

Že po nekaj dneh pouka sem ugotovila, da je moja zaskrbljenost odveč. Spoznala sem, da bo delo v tem razredu kljub težavam prijetno, saj so me učenci lepo sprejeli in takoj upoštevali naše dogovore. Z učenci sem vzpostavila dober odnos, ki je temeljil na zaupanju in spoštovanju.

S skupino, ki je vodila projekt, smo načrtovali natančne cilje in poti za delo, ki nas bodo do teh ciljev tudi pripeljali.

Delo je potekalo predvsem v obliki delavnic, ki so bile organizirane za učence in starše.

Učenci so pri delu pokazali veliko resnosti in dobre volje. Njihovo delo in vedenje je bilo iz delavnice v delavnico boljše. Vse pohvale, ki so jim bile izrečene, so jih še bolj motivirale za delo.

Vloženega je bilo ogromno truda, vendar danes z veseljem ugotavljam, da delo ni bilo zaman. Zapustila bom skupino, ki je med seboj vzpostavila pozitivne stike, skupino, v kateri prevladuje prijateljstvo, dogovarjanje, poslušanje, upoštevanje mnenj sošolcev, podrejanje skupini, prenašanje porazov, obvladovanje jeze, pogumno izražanje svojih mnenj, sposobnost samostojnega reševanja konfliktov....

K uspehu, ki je opazen pri učencih, je doprinesel tudi seminar mediacije, ki sem ga z veseljem obiskovala. Spoznala sem drugačen način reševanja težav. Brez kritiziranja in razsojanja sem sprejemala ravnanje učencev. Sposobna sem jih bila pozorno poslušati, vživeti se v njihovo situacijo in začutiti, kaj doživljajo in kako oni razmišljajo. Ob nesporazumih jim nisem dajala nasvetov in iskala rešitev. Te so iskali učenci sami. Sami so sprejemali večjo odgovornost za dejanja, jih presojali in spreminjali ter tako spreminjali tudi sebe. Trudila sem se, da sem bila pozitiven zgled za svoje učence.

Z nami je dobro sodelovala tudi večina staršev, za kar jih je potrebno še posebej pohvaliti. Tudi za njih je delo potekalo v obliki delavnic. Dve delavnici na temo Likovno ustvarjanje so vodili učenci.

2.4 Zaključek

V projektu Od prepira k strpnosti smo si prizadevali izboljšati klimo v celotnem šolskem prostoru in želeli dodati pravo vrednost dobrim človeškim odnosom. Iskali smo pot kako preko pravih človeških vrednot izboljšati medsebojne odnose. Osnovno vodilo pri delu z učenci je bilo razvijanje strpnosti in nenasilne komunikacije.

Evalvacija projekta je pokazala, da se je povečalo zaupanje med učenci in izboljšala razredna klima. Učenci so postali občutljivejši za probleme in uspešnejši pri njihovem reševanju. Izboljšala se je tudi kontrola vedenja in čustev v konfliktnih situacijah. Naučili smo jih pogledati življenje z več strani in sledili tudi njihovi potrebi po zabavi.

Projekt se lahko nadgradi z:

- vrstniško mediacijo
- z uvedbo t.i. "zaščitnikov" oz. »pobratenih razredov« otrok iz vrst starejših učencev
- aktivnim vključevanjem staršev v prostočasne dejavnosti otrok
- vpeljavo intervizije za vse učitelje
- sistemom sodelovanja razrednikov v tematskih delavnicah, in s tem možnost spoznavanja razredov, ki jih bodo prevzeli v naslednjem šolskem letu
- z uvedbo takšnega načina dela v redni pouk oz. pri razrednih urah, kar posledično pomeni povečati število razrednih ur

Opisan projekt predstavlja alternativo drugim t.i. vzgojnim ukrepom in oblikam kot so: "vzgojne" kazni, razni vzgojni ukrepi, restitucija, asertivna disciplina ...in spada med t.i. proaktivne dejavnosti.

Projekt Od prepira k strpnosti se zaključuje in obenem odpira vrata novemu projektu **Konflikt**

je lahko izziv, ki je bil tudi sprejet med inovacijske projekte. Lepe misli, ki so se porajale v otroških glavah, bodo še naprej živele v njihovi himni.